



CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU
STRATEGIJE UPRAVLJANJA
HEMIKALIJAMA 2015-2018. GODINE,
ZA 2015. GODINU**

Podgorica, mart 2016.

Sadržaj

Sadržaj.....	2
1. Uvod.....	3
2. Strategija upravljanja hemikalijama	4
3. Pravni okvir	4
3.1. Status	4
3.2. Napredak	6
3.2.1 Ministarstvo održivog razvoja i turizma	6
3.2.2 Ministarstvo rada i socijalnog staranja.....	7
3.2.2.1 Ministarstvo unutrašnjih poslova	8
3.2.4. Fitosanitarna uprava	9
3.2.5. Institut za javno zdravlje	12
4. Institucionalni okvir–status.....	13
5. Promjene u institucionalnom okviru.....	13
6. Administrativni kapaciteti	14
7. Implementacija	15
7.1. Dozvole	17
7.2 Inspekcijski nadzor.....	18
7.2.1 Odsjek za ekološku inspekciju.....	18
7.2.2. Odsjek za zdravstveno sanitarnu inspekciju	21
8. Jačanje administrativnih kapaciteta u nadležnim institucijama	22
9. Saradnja	24
9.1 Saradnja sa Evropskom agencijom za hemikalije	24
9.2 Saradnja sa Evropskom komisijom.....	25
Pregovaračka pozicije za Poglavlje 1-Sloboda kretanja robe	25
Predlog Zakona o biocidnim proizvodima.....	25
Nacionalna strategija aproksimacije u oblasti životne sredine	25
9.3 Saradnja sa Privrednom komorom Crne Gore	26
10. Projekti.....	26
10.1 Projekat „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“	27
10.2 Projekat „Pripreme za ratifikovanje i implementaciju Minamata Konvencije o živi-inicijalna procjena za Crnu Goru“	27
11. Realizacija aktivnosti iz Akcionog plana.....	28

1. Uvod

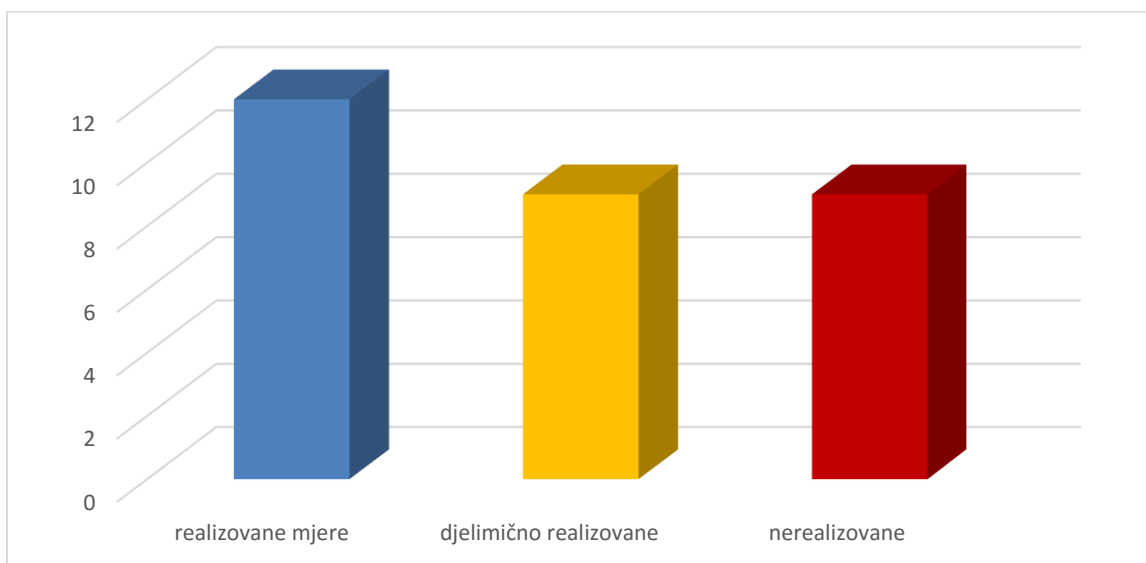
Izveštaj o sprovođenju Strategije upravljanja hemikalijama 2015-2018. godine, za 2015. godinu (u daljem tekstu: Izveštaj) ima za cilj da izvijesti o aktivnostima sprovođenja Strategije za vremenski period od januara do decembra 2015. godine, stepenu realizacije i poteškoćama u implementaciji, kao i da da smjernice za efikasnije sprovođenje u narednim godinama.

U izradi Izveštaja sa Akcionim planom pored Ministarstva održivog razvoja i turizma (MORT) učestvovali su i:

- Agencija za zaštitu životne sredine (AZŽS);
- Uprava za inspekcijske poslove (UIP);
- Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP);
- Ministarstvo rada i socijalnog staranja (MRSS);
- Institut za javno zdravlje (IJZ);
- Fitosanitarna uprava (FU).

Izveštaj daje pregled i postignuti napredak u: pravnom okviru, institucionalnom okviru, administrativnim kapacitetima, konkretnim aktivnostima implementacije i projektima.

U toku analize utvrđeno je da je od predloženih 30 mjera do sada realizovano 12 mjera, djelimično je realizovano 9 mjera, dok nije realizovano 9 mjera (grafik 1)¹.



Grafik 1: Prikaz realizacije mjera

¹Skoro sve mjere navedene u Akcionom planu imaju kontinuirani rok 2015-2018, što je ujedno i jedan od razloga sto su djelimično realizovane ili nerealizovane, tj. još uvijek nije dospjela realizacija nekih mjera.

2. Strategija upravljanja hemikalijama

Vlada Crne Gore usvojila je Strategiju upravljanja hemikalijama 2015-2018. godine (u daljem tekstu: Strategija) u januaru 2015. godine i u pitanju je prvi dokument ove vrste u Crnoj Gori. Donošenje Strategije predviđeno je članom 58 Zakona o hemikalijama („Službeni list CG” broj 18/12), kojim se definiše i njen obavezni sadržaj.

Glavni cilj Strategije je da se prepoznaju odgovarajuće mjere koje je moguće sprovesti u periodu 2015-2018. godine uzimajući u obzir identifikovane probleme, dostupna sredstva, postojeći pravni i institucionalni okvir, kao i administrativne kapacitete.

Strategija je pripremljena u skladu s prioritetima razvoja Crne Gore, dostupnim informacijama i resursima, sa ciljem da postane dokument, koji pruža jasnu sliku pravne, institucionalne, administrativne i tehničke infrastrukture za bezbjedno upravljanje hemikalijama, da pomogne u identifikovanju slabosti i nedostataka, kao i da definiše aktivnosti koje je potrebno realizovati u periodu 2015-2018. godine.

Zbog multisektorske prirode upravljanja hemikalijama, postoji veći broj zakona i podzakonskih akata donijetih na osnovu istih, koji uređuju ovu oblast. Jedan od ciljeva Strategije je da procijeni da li su svi važni aspekti upravljanja hemikalijama pokriveni i da li su propisi međusobno usklađeni.

Strategija sadrži niz preventivnih mjera koje ujedno predstavljaju Akcioni plan za sprovođenje Strategije sa kratkim obrazloženjem troškova za sprovođenja mjera. U periodu 2015-2018. godine za realizaciju mjera procijenjena su sredstva u iznosu od 110.000 eura iz budžeta Crne Gore. Takođe, neophodno je planirati sredstva iz IPA (Instrument za pretpristupnu pomoć) i ostalih donatorskih izvora u predviđenim rokovima. Za svaku predloženu mjeru naveden je nosilac, rok izvršenja mjere kao i pokazatelji (indikatori) ostvarenih rezultata koji omogućavaju jednostavan uvid u stepen ispunjenja ciljeva utvrđenih Strategijom.

Imajući u vidu navedeno, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, na godišnjem nivou, izvještava Vladu Crne Gore o realizaciji mjera iz Akcionog plana, u skladu sa članom 58 stav 4 Zakona o hemikalijama („Sl. list Crne Gore“, broj: 18/12).

3. Pravni okvir

3.1. Status

U cilju uspostavljanja potrebnog zakonodavnog okvira u oblasti bezbjednog upravljanja hemikalijama Skupština Crne Gore donijela je Zakon o hemikalijama („Službeni list Crne

Gore", br. 18/12) koji omogućava uspostavljanje, održavanje i unaprjeđivanje sistema upravljanja hemikalijama. Na osnovu Zakona o hemikalijama usvojeni su sljedeći pravilnici:

1. Pravilnik o kriterijumima i načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalija i određenog proizvoda u klase opasnosti ("Sl. List CG", br. 53/12);
2. Lista klasifikovanih supstanci ("Sl. List CG", br.58/12);
3. Pravilnik o postupku prethodnog obavještanja i postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja za izvoz hemikalija ("Sl. List CG", br. 13/13);
4. Pravilnik o utvrđivanju liste supstanci koje izazivaju visoku zabrinutost ("Sl. List CG", br.13/13);
5. Pravilnik o kriterijumima za identifikaciju supstance kao perzistentne, bioakumulativne i toksične i veoma perzistentne i veoma bioakumulativne supstance ("Sl. List CG", br.13/13);
6. Pravilnik o sadržaju bezbjednosnog lista za hemikalije ("Sl. List CG", br. 13/13);
7. Pravilnik o bližem sadržaju dosijea i registra hemikalija ("Sl. List CG", br. 19/13);
8. Pravilnik o načinu izrade i sadržaju izvještaja o bezbjednosti hemikalije ("Sl. list CG", br. 28/13);
9. Pravilnik o načinu vođenja evidencije o hemikalijama i izdatim dozvolama za obavljanje djelatnosti prometa opasnih hemikalija ("Sl. list CG", br. 28/13);
10. Pravilnik o bližim uslovima za skladištenje, mjerama za bezbjedno čuvanje, odnosno korišćenje opasnih hemikalija ("Sl. list CG", br. 28/13);
11. Pravilnik o utvrđivanju liste površinski aktivnih supstanci koje se mogu koristiti u detergentu ("Sl. list CG", br. 36/13);
12. Pravilnik o bližem sadržaju zahtjeva i sertifikata dobre laboratorijske prakse ("Sl. list CG", br. 48/13);
13. Pravilnik o zabrani i ograničenju korišćenja, stavljanja u promet i proizvodnji hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu ("Sl. list CG", br. 49/13);
14. Pravilnik o metodama ispitivanja biorazgradljivosti površinski aktivne supstance, načinu obilježavanja i sastavu detergenta ("Sl. list CG", br. 50/13);
15. Pravilnik o načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obilježavanje UN ("Sl. list CG", br. 11/14);
16. Pravilnik o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalija ("Sl. list CG", br. 16/14);
17. Pravilnik o smjernicama i uslovima dobre laboratorijske prakse ("Sl. list CG", br. 24/14);
18. Pravilnik o listi opasnih hemikalija i proizvoda čiji je izvoz zabranjen ("Sl. list CG", br.31/14).

Pored pomenutih propisa oblast bezbjednog upravljanja hemikalijama uređena je i međunarodnim pravnim instrumentima čija je Crna Gora punopravna članica:

1. Stokholmska Konvencija o dugotrajnim organskim zagađujućim materijama;
2. Roterdamska konvencija o postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini;
3. Bazelska konvencija o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja.

Crna Gora je potpisala Minamata konvenciju o živi 24. septembra 2014, a ista će postati obavezujuća nakon ratifikacije. Ratifikacija je, u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, planirana za 2018. godinu.

3.2. Napredak

3.2.1. Ministarstvo održivog razvoja i turizma

U cilju unaprijeđivanja politike zaštite zdravlja ljudi, životinja i životne sredine Crna Gora kontinuirano usaglašava nacionalno zakonodavstvo sa pravnom tekovinom EU u oblasti bezbjednog upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima. Pored navedenog vrši se i edukacija administrativnih struktura i privatnog sektora za punu implementaciju propisa.

S obzirom da se propisi u ovoj oblasti na EU nivou često mijenjaju, izmjene nacionalnog zakonodavstva koje transponuje propise EU se pažljivo pripremaju u skladu sa potrebama i prioritetima Crne Gore.

U izvještajnom periodu januar-decembar 2015. godine donijeti su sljedeći pravilnici:

- ✓ *Pravilnik o izmjenama pravilnika o postupku prethodnog obavještanja i postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja za izvoz hemikalija ("Sl. list CG", br. 27/14);*
- ✓ *Pravilnik o dopuni pravilnika o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalije ("Sl. list CG", br. 16/2014 i 44/2015);*
- ✓ *Pravilnik o dopuni pravilnika o načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obilježavanje ("Sl. list CG", br. 44/2015);*
- ✓ *Pravilnik o izmjeni pravilnika o utvrđivanju liste supstanci koje izazivaju visoku zabrinutost ("Sl. list CG", br. 65/2015).*

U sklopu procesa usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa evropskim, Vlada Crne Gore je na sjednici od 24. IX 2015, utvrdila tekst Predloga zakona o biocidnim proizvodima. Predlogom zakona uređuje se stavljanje u promet i upotreba biocidnih proizvoda, stavljanje tretiranih proizvoda u promet, postupak za izdavanje dozvole, međusobno priznavanje dozvola, liste aktivnih supstanci koje se mogu koristiti u biocidnim proizvodima i druga pitanja od značaja za zaštitu zdravlja ljudi, životinja i životne sredine.

Osnovni cilj i novina jeste sistemsko uređenje navedene oblasti, kako bi se osiguralo da proizvođači, uvoznici ili krajnji korisnici, stavljaju u promet i upotrebu biocidne proizvode koji nemaju štetno dejstvo na zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu ukoliko se koriste na ispravan način. Postupak izdavanja dozvole i predviđena procjena rizika će omogućiti da se stavljanje u promet i upotreba biocidnog proizvoda stavi pod poseban režim, i na taj način osigura da proizvodi budu dovoljno efikasni ali da nemaju neprihvatljiva dejstva na zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu.

Predlog zakona o biocidnim proizvodima nalazi se u skupštinskoj proceduri. Početak primjene Zakona predviđen je za 1. januar 2017. godine, što je ujedno šansa i poziv svim zainteresovanim stranama da razmišljaju o izazovima, imajući u vidu sve novine (s obzirom da se navedena oblast po prvi put uređuje) propisane Predlogom zakona. Do navedenog perioda treba izvršiti obuku kako privrednika tako i službenika koji će vršiti implementaciju navedenog Zakona.

Takođe u izvještajnom periodu, u skladu sa obavezama iz Stokholmske konvencije o dugotrajnim zagađujućim supstancama MORT je u saradnji sa AZŽS (dio koji se odnosi na POPs² inventar u vazduh) i Fitosanitarnom upravom (dio koji se odnosi na POPs pesticide) pripremio prvi Nacionalni izvještaj o implementaciji Stokholmske konvencije u skladu sa članom 15 Stokholmske konvencije. Isti je predat Sekretarijatu konvencije.

3.2.2. Ministarstvo rada i socijalnog staranja

U dijelu zaštite i zdravlja na radu, proizvodnja i upotreba hemikalija na radnom mjestu, predstavlja jedan od značajnijih segmenata s obzirom na štetan uticaj koje iste mogu imati na zdravlje zaposlenih u proizvodnoj industriji (boje, lakovi, razređivači, ljepila, kristalni silicijum). Na većini radnih mjesta koriste se hemikalije i samim tim i širok opseg zaposlenih je potencijalno izložen.

Kako Ministarstvo rada i socijalnog staranja vrši poslove uprave vezane za oblast upravljanja hemikalijama koji se odnose na zaštitu i zdravlje na radu, Akcionim planom Strategije za izvještajni period prepoznato je kao nosilac tri mjere:

1. da obezbijedi da zaposleni koji rukuju hemikalijama budu osposobljeni za bezbjedan rad, i obavljaju obavezne zdravstvene preglede u skladu sa zakonom;

² (Persistent Organic Pollutants) dugotrajne organske zagađujuće supstance.

2. da donese podzakonska akta koja će regulisati mjere zaštite i zdravlja na radu u odnosu na opasne hemikalije u skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu;
3. da podignu stepen odgovornosti pravnih subjekata za obezbjeđenje infrastrukture kvaliteta opreme i zaštitne odjeće u skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast.

U skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu („Službeni list CG“, broj 34/14) i podzakonskim aktima kojima se uređuju pitanja zaštite i zdravlja na radu, definisana su prava, obaveze i odgovornosti poslodavca, koji je dužan da obezbijedi mjere zaštite sprječavanjem, uklanjanjem i kontrolom rizika na radu, obavještanjem i osposobljavanjem zaposlenih, uz odgovarajuću organizaciju i potrebna sredstva.

Ministartstvo rada i socijalnog staranja je u julu 2015. donijelo *Pravilnik o upotrebi sredstava i opreme lične zaštite na radu* kojim je transponovana Direktiva Savjeta 89/656/EC od 30. novembra 1989. o minimalnim zahtjevima za upotrebu sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu. Ovim Pravilnikom propisuju se minimalni zahtjevi koje poslodavac treba da ispuni u obezbjeđivanju mjera zaštite prilikom upotrebe sredstava i opreme lične zaštite na radu.

U skladu sa Akcionim planom za postepeno usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i izgradnju neophodnih kapaciteta za implementaciju i sprovođenje tekovine, MRiSS, planira donošenje *Pravilnika o zaštiti i zdravlju na radu od rizika izloženosti hemijskim štetnostima*, u IV kvartalu 2016. Pravilnikom će biti propisani minimalni zahtjevi za obezbjeđivanje zaštite i zdravlja zaposlenih od rizika koji je ili bi mogao biti posljedica uticaja hemijskih materija ili je rezultat bilo koje aktivnosti koja uključuje hemijske materije i obavezujuće granične vrijednosti na izloženost na radu u skladu sa:

- Direktivom Evropskog Savjeta 1998/24/EZ;
- Direktivom Komisije 91/322/EEZ;
- Direktivom Komisije 2000/39/EZ , Direktive Savjeta 98/24/EZ;
- Direktivom Komisije 2006/15/EZ Direktive Savjeta 98/24/EZ;
- Direktivom Komisije 2009/161/EZ Direktive Savjeta 98/24/EZ.

3.2.3. Ministarstvo unutrašnjih poslova

Kako Ministarstvo unutrašnjih poslova, između ostalog, vrši i poslove uprave vezane za oblast upravljanja hemikalijama koji se odnose na: promet i prevoz eksplozivnih materija, upravljanje rizicima i dr, Akcionim planom Strategije za izvještajni period prepoznato je kao nosilac jedne mjere:

- da ostvari koordinaciju rada i aktivnu komunikaciju u zaštiti i spašavanju u vanrednim situacijama i akcidentima izazvanim hemijskim rizicima, svih institucija od nivoa države do lokalnog nivoa.

Na osnovu dobijenih podataka opštinskih službi zaštite i spašavanja u izvještajnom periodu nije bilo vanrednih situacija i akcidenata izazvanih hemijskim rizicima.

U oblasti preventivnog djelovanja na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju („Sl. list Crne Gore“, broj 13/2007, 5/2008, 32/2011) Direktorat za vanderne situacije MUP-a izradio je, pored ostalog, Nacionalni plan za zaštitu od hemijskog udesa. Navedenim planom utvrđuju se načela rada i djelovanja, zadaci i dužnosti, mjere i postupci u slučaju hemijskog udesa. Plan se sastoji od Elaborata procjene ugroženosti od hemijskog udesa i Plana djelovanja operativnih jedinica u slučaju vanrednih situacija. Nacionalnim planom date su preporuke da se u granicama mogućnosti, stvore povoljniji uslovi za život, rad i zaštitu od hemijskih udesa, kako bi prostor bio što manje povredljiv, a gubici ljudstva i oštećenja infrastrukturnih objekata bili svedeni na minimum.

Takođe, prema odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici u čijim objektima i prostorima se obavlja djelatnost koja može dovesti do ugrožavanja ljudi, materijalnih dobara ili životne sredine, a naročito ona lica koja proizvode, prevoze, prerađuju, skladište ili u tehnološkom procesu postupaju sa opasnim materijama dužni su da izrade Preduzetni plan i dostave ga Direktoratu za vanredne situacije radi davanja saglasnosti. U izvještajnom periodu, privredno društvo D.O.O. „Politropus Alternative“ izradilo je Preduzetni plan za zaštitu od hemijskog udesa za bazene crvenog mulja i na isti dobilo saglasnost Direktorata za vanredne situacije.

U slučaju vanrednog stanja Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova integriše sve postojeće relevantne institucije i to: ministarstva i druge organe uprave, organe lokalne uprave, operativne jedinice, policiju, vojsku i civilni sektor, putem operativno-komunikacionog centra 112.

3.2.5. Fitosanitarna uprava

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja/Fitosanitarna uprava vrši poslove vezane za oblast upravljanja hemikalijama koji se odnose na: zdravstvenu zaštitu bilja, sredstva za ishranu bilja, sredstva za zaštitu bilja i dr. Akcionim planom za izvještajni period prepoznatisu kao nosioci 5 mjera, i to:

1. da donesu podzakonska akata na osnovu Zakona o sredstvima za zaštitu bilja;
2. da ažuriraju Liste donijete na osnovu Zakona o zaštiti bilja;
3. da ojačaju kadrovsku strukturu koja radi na poslovima u oblasti sredstava za zaštitu bilja i mineralnih đubriva u Ministarstvu, s obzirom na povećan obim poslova na evaluaciji i ocjeni dokumentacije pri njihovoj registraciji;
4. da ojačaju administrativne i stručne sposobnosti kadrova za vršenje poslova evaluacije i ocjene dosijea za sredstva za zaštitu bilja;

5. da podižu svijest o opasnostima po zdravlje ljudi, opasnostima po zdravlje zaposlenih na poslovima proizvodnje i upotrebe, opasnostima po neciljne organizme, te opasnostima po životnu sredinu od sredstva za zaštitu bilja.

U cilju realizacije mjere „Donošenje podzakonskih akata na osnovu Zakona o sredstvima za zaštitu bilja“, doneseni su sljedeći Pravilnici:

- Pravilnik o metodama uzorkovanja za utvrđivanje rezidua sredstava za zaštitu bilja ("Sl.list CG" br.48/14) - ovim Pravilnikom propisuju se metode uzorkovanja za utvrđivanje nivoa rezidua sredstava za zaštitu bilja.
- Pravilnik o priznavanju registracije sredstava za zaštitu bilja ("Službeni list CG" br.50/14) - ovim Pravilnikom propisuje se sadržaj zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja, bliži uslovi i način za priznavanje registracije sredstava za zaštitu bilja, dodjela jedinstvenog registracionog broja i procjena uporedivosti prilika i klimatskih uslova i način dostavljanja i sadržaj dokumentacije za priznavanje registracije.
- Pravilnik o programu specijalističkog kursa za sredstva za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br. 35/15) - ovim Pravilnikom propisane su obuke za lica odgovorna za nabavku, promet, smještaj, čuvanje i izdavanje sredstava za zaštitu bilja i za lica koja profesionalno koriste sredstva za zaštitu bilja.
- Pravilnik o načinu izdavanja i izgledu Legitimacije za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja ("Sl.list CG" br. 67/15) - ovim Pravilnikom propisuje se način izdavanja i izgled legitimacije za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja.
- Pravilnik o integralnoj zaštiti bilja ("Sl.list CG" br. 68/15) - Integralna zaštita bilja obuhvata mjere zaštite bilja, kroz smanjenu upotrebu sredstava za zaštitu bilja uz prednost primjene nehemijskih metoda zaštite bilja, koje se zasnivaju na agronomskim tehnikama ili fizičkim, mehaničkim ili biološkim metodama suzbijanja štetnih organizama.
- Pravilnik o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje ("Sl. list CG" br. 21/15) - ovim Pravilnikom propisuju se maksimalni nivoi rezidua sredstava za zaštitu bilja na/u bilju ili biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje, kao i bilje i biljni proizvodi, hrana ili hrana za životinje za koju se utvrđuju maksimalni nivoi rezidua pesticida, radi zaštite potrošača.
- Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2015.godinu ("Sl. list CG" br. 3/15) - ovim propisom utvrđuje se lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja.
- Program monitoringa rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2015. godinu ("Sl. list CG" br. 5/15) - Program se sprovodi u cilju procjene ugroženosti zdravlja stanovništva i primjene propisa, a u skladu sa propisanim nivoima rezidua pesticida utvrđenih Pravilnikom o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje.

Takođe, u izvještajnom periodu Pravilnik o metodama za ispitivanje đubriva («Sl. list SRJ», br. 66/00) stavljen je van snage, a na osnovu Zakona o sredstvima za ishranu bilja doneseni su sljedeći Pravilnici:

- Pravilnik o tipovima đubriva, uslovima za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota, načinu označavanja i pakovanja đubriva ("Sl. list CG" br. 32/15) - ovim Pravilnikom propisuju se tipovi mineralnih (neorganskih) đubriva, uslovi za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota u pogledu karakteristika, graničnih vrijednosti, kao i metode za provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima, otpornosti nadetonacije, karakteristike i drugi uslovi za proizvodnju đubriva, bliži sadržaj deklaracije, način označavanja i pakovanja đubriva u prometu, metode ispitivanja i uzorkovanja za utvrđivanje karakteristika đubriva i dozvoljena odstupanja.
- Pravilnik o načinu donošenja i sprovođenja mjera za sredstva za ishranu bilja koja predstavljaju rizik za zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu ("Sl. list CG" br. 35/15) - ovim Pravilnikom propisuje se način donošenja i sprovođenja mjera ukoliko se naučnim i tehničkim saznanjima utvrdi da sredstva za ishranu bilja predstavljaju rizik za zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu.
- Pravilnik o upisu u registar sredstava za ishranu bilja ("Sl. list CG" br. 45/15)- Ovim Pravilnikom propisuju se bliži uslovi za upis u registar sredstava za ishranu bilja, sadržaj i način vođenja Registra, sadržaj zahtjeva i dokumentacije koja se prilaže uz zahtjev za upis u Registar i sadržaj Liste sredstava za ishranu bilja.
- Pravilnik o načinu skladištenja i rukovanja amonijum-nitratnim đubrivima sa visokim sadržajem azota ("Sl. list CG" br. 45/15) - ovim Pravilnikom propisuje se način skladištenja i rukovanja amonijum-nitratnim đubrivima sa visokim sadržajem azota.

Ažurirana je Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2015. godinu ("Sl. list CG" br. 3/15) i utvrđena lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja.

U izvještajnom periodu ojačana je kadrovska struktura koja radi na poslovima u oblasti sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja (đubriva), zapošljavanjem jednog službenika u Fitosanitarnoj upravi – MPRR s obzirom na povećan broj poslova na evaluaciji i ocjeni dokumentacije pri registraciji istih. Ojačani su kadrovi za vršenje poslova evaluacije i ocjene dosijea za sredstva za zaštitu bilja kroz sljedeće obuke:

- 16-23.X 2015. u okviru IPA projekta „Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarne službe u Crnoj Gori“ održana je ekspertska misija za obuku administracije za registraciju (poslovi evaluacije i ocjene dosijea za sredstva za zaštitu bilja);
- 18-19. XI 2015. u okviru IPA Projekta „Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarne službe u Crnoj Gori“ održana je radionica na temu „Održivo korišćenje pesticida“ u organizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja–Fitosanitarna uprava;

- 14. XII 2015. u cilju jačanja administrativnih, inspekcijskih i laboratorijskih kapaciteta u oblasti koja reguliše rezidue pesticida, a u okviru IPA projekta „Razvoj bezbjednosti hrane i fitosanitarne službe u Crnoj Gori“ održana je radionica na temu „Rezidue pesticida“ u Centru za ekotoksikološka ispitivanja;

Podizanje svijesti realizovano je putem web sajta www.mpr.gov.me i www.fito.gov.me postavljanjem informacija o opasnostima po zdravlje ljudi, zdravlje zaposlenih na poslovima proizvodnje i upotrebe, opasnostima po neželjene organizme, te opasnostima po životnu sredinu od sredstava za zaštitu:

- Obavještenje: Obuka za korisnike sredstava za zaštitu bilja <http://www.fito.gov.me/vijesti/146247/Obavjestenje-Obuka-za-korisnike-sredstava-za-zastitu-bilja.html>;
- Upozorenje: Upozoravaju se svi poljoprivredni proizvođači koji koriste sredstava za zaštitu bilja (pesticide) da su dužni da postupaju u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br. 51/08 i 18/14) i Pravilnikom o pravilima dobre poljoprivredne prakse za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br.45/14) <http://www.fito.gov.me/vijesti/148859/UPOZORENJE.html>;
- Radionica na temu „Održivo korišćenje pesticida“ <http://www.fito.gov.me/vijesti/155241/Radionica-na-temu-Odrzivo-koriscenje-pesticida.html>;
- Radionica na temu „rezidue pesticida“ u Centru za ekotoksikološka ispitivanja <http://www.fito.gov.me/vijesti/155244/Rezidui-pesticida.html>;
- Obavještenje: <http://www.mpr.gov.me/vijesti/146258/Obavjestenje-Fitosanitarne-uprave-Obuka-za-korisnike-sredstava-za-zastitu-bilja.html>;
- Obavještenje <http://www.mpr.gov.me/vijesti/147476/Obavjestenje-Poziv-uvoznicima-i-distributerima-sredstava-za-zastitu-bilja-da-dostave-podatke-o-prometu.html>;
- Upozorenje <http://www.mpr.gov.me/vijesti/148852/UPOZORENJE-o-nacinu-upotrebe-sredstava-za-zastitu-bilja.html>.

3.2.5. Institut za javno zdravlje

Bezbedno upravljanje hemikalijama zahtijeva efektivno i efikasno rukovođenje kroz transparentnost, javno učešće i odgovornost svih partnera. Hemikalije se, prije svega, moraju identifikovati, klasifikovati, a informacije o rizicima i zaštitnim mjerama moraju se učiniti dostupne javnosti.

Institut za javno zdravlje je Akcionim planom Strategije za izvještajni period prepoznato kao nosilac jedne mjere, i to:

- Podizanje svijesti građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Institut za javno zdravlje je u pogledu podizanja svijesti građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu sprovodio svoje obaveze preko elektronskih i štampanih medija. Ukupno je realizovano 18 medijskih nastupa o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu, od čega je realizovano 9 nastupa kroz štampane medije i 9 nastupa kroz elektronske medije, 1 na radiju i 8 na televiziji. Osim nastupa u medijima, Institut za javno zdravlje redovno ažurira internet stranicu preko koje posredno i neposredno vrši podizanje svijesti stanovništva, između ostalog, i o štetnim efektima hemikalija na zdravlje ljudi.

4. Institucionalni okvir-status

Nadležni organ državne uprave za upravljanje hemikalijama i biocidnim proizvodima je Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Odjeljenje za upravljanje hemikalijama u okviru Agencije za zaštitu životne sredine nadležno je za sprovođenje nacionalnih propisa kojima se uređuju hemikalije i biocidni proizvodi.

Za vršenje inspeksijskog nadzora u skladu sa Zakonom o hemikalija i kontrolu nad primjenom istog nadležna je Uprava za inspeksijske poslove-Odsjek za ekološku inspekciju, dok je u skladu sa Predlogom zakona o biocidnim proizvodima nadležna Uprava za inspeksijske poslove preko ekoloških, sanitarnih, fitosanitarnih i veterinarskih inspektora.

5. Promjene u institucionalnom okviru

Na osnovu inicijative Uprave za inspeksijske poslove, Ministarstvo održivog razvoja i turizma izradilo je *Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hemikalijama*, koji je stavljen na javnu raspravu, a koji se, između ostalog, odnosi i na nadzor, kako s aspekta zaštite životne sredine (ekološka inspekcija), tako i s aspekta zaštite zdravlja ljudi (sanitarna inspekcija) i kontrole tržišta (tržišna inspekcija). Utvrđivanje navedenog Predloga zakona, u skladu sa Programom rada Vlade za 2016, planirano je za II kvartal 2016.

Nije imenovano *tijelo nadležno za prijem informacija u vezi sa slučajevima hitnog zdravstvenog odgovora*, ali je važno ukazati da je u skladu sa Predlogom zakona o biocidnim proizvodima predviđeno da zdravstvene ustanove prikupljaju podatke o akutnim trovanjima i drugim uticajima biocida na zdravlje ljudi, i da iste dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine i Ministarstvu zdravlja. Prikupljeni podaci mogu se koristiti samo u

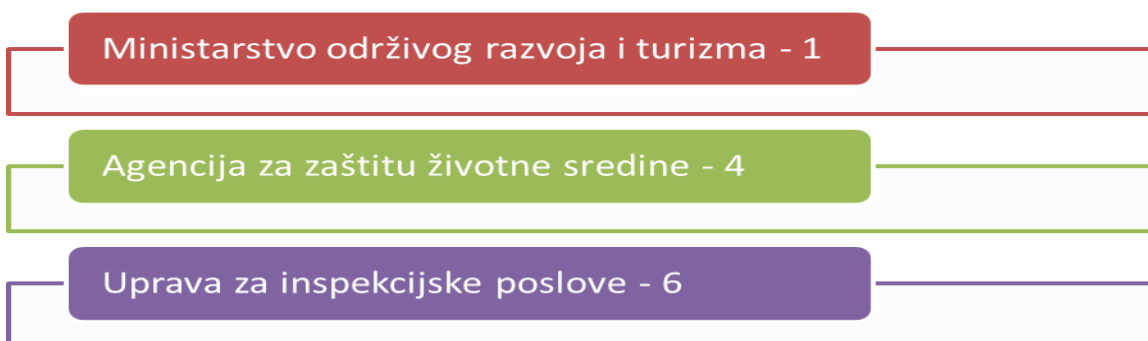
svrhe sprječavanja i liječenja i ne mogu se koristiti u druge svrhe. Takođe, je važno ukazati da je Strategijom upravljanja hemikalijama 2015-2018. za 2018. godinu planirano osnivanje Centra za kontrolu trovanja, čime će Crna Gora implementirati obavezu imenovanja tijela nadležnog za prijem informacija u vezi sa slučajevima hitnog zdravstvenog odgovora. Navedena obaveza predviđena je Uredbom o biocidnim proizvodima (BPR Uredba (EU) 528/2012) i CLP Uredbom (Uredba EU broj 1272/2008 koja se odnosi na klasifikaciju, označavanje i pakovanje supstanci i smješa).

6. Administrativni kapaciteti

U MORT-u u Direktoratu za životnu sredinu postoji Direkcija za kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanja hemikalijama u kojoj se 1 osoba bavi upravljanjem hemikalijama.

U okviru AZŽS formirano je Odjeljenje za upravljanje hemikalijama, u kojem su zaposlene 4 osobe (inženjeri hemijske tehnologije). U navedenom periodu Odjeljenje je kadrovski ojačano za 2 službenika. U Odjeljenju za upravljanje hemikalijama nije planirano zapošljavanje novih ljudi. Stupanjem na snagu Zakona o biocidnim proizvodima ovaj broj službenika neće biti dovoljan da se svi poslovi iz ove oblasti kvalitetno i u roku odrade.

U UIP zaposleno je 6 ekoloških inspektora koji se bave svim pitanjima iz oblasti životne sredine (potrebna im je dodatna obuka i osposobljavanje za vršenje nadzora nad upravljanjem hemikalijama). Za kontrolu pojedinih ograničenja koja su u skladu sa REACH Uredbom, kao i za kontrolu klasifikacije, označavanja i pakovanja, potrebna je posebna metodologija inspekcijuskog nadzora, koja podrazumijeva i specifična stručna znanja koja inspekcija još uvijek nema u dovoljnoj mjeri, pa je neophodno organizovati i sprovesti posebne obuke namijenjene inspektorima.



Šema 1: Struktura zaposlenih u oblasti upravljanja hemikalijama

7. Implementacija

Hemikalije koje se proizvode ili stavljaju u promet upisuju se u registar hemikalija. Upis hemikalija u registar hemikalija vrši se na osnovu prijave proizvođača, uvoznika ili daljeg korisnika, koja se podnosi Agenciji za zaštitu životne sredine, najkasnije do 31. marta tekuće godine za hemikalije koje je proizveo, odnosno uvezao u prethodnoj godini u količinama većim od 100 kg. U skladu sa Zakonom o hemikalijama, registar hemikalija vodi Agencija za zaštitu životne sredine i isti nije u formi koja se zahtijeva EU propisima iz razloga jer u skladu sa EU, podaci koji se unose u bazu podataka moraju biti podržani softverskim rješenjem IUCLID 5 (International Uniform Chemical Information Database) koji je razvijen u cilju prikupljanja i čuvanja podataka o supstancama, kao i podnošenja podataka u ECHA-u u pravilnom formatu. Do sada je upisano 36 preduzeća.

U ovom momentu ne postoji sveobuhvatna baza podataka o hemikalijama na tržištu Crne Gore. Iz tog razloga jedna od prioritarnih akcija je uspostavljanje i razvoj informacionog sistema za upravljanje hemikalijama koji će omogućiti formiranje i konstantno ažuriranje baze podataka o hemikalijama, biocidnim proizvodima, odnosno registra hemikalija, kao i planiranje preventivnih mjera za smanjenje rizika i sprovođenje inspeksijskog nadzora.

Pravna lica koja stavljaju hemikalije u promet, Agenciji za zaštitu životne sredine dostavljaju bezbjednosni list uz hemikaliju, kada se to zahtjeva propisima, a forma i sadržaj tih dokumenata su u skladu sa Pravilnikom o sadržaju bezbjednosnog lista za hemikalije.

U skladu sa Zakonom o hemikalijama, industrijski detergentski i detergentski za profesionalnu upotrebu koji sadrže površinski aktivne supstance koje ne ispunjavaju uslove potpune aerobne biorazgradljivosti stavljaju se u promet na osnovu dozvole za korišćenje površinski aktivne supstance koju izdaje AZŽS ili akta kojim se odobrava korišćenje površinski aktivne supstance u detergentu u EU.

Crna Gora još uvijek nema uspostavljen „help-desk“, tačnije službu za pomoć koja pruža podršku u pogledu obaveza propisanih a Uredbom o biocidnim proizvodima (BPR Uredba (EU) 528/2012), Uredbom br. 1907/2006 o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju hemikalija (REACH) i osnivanju Evropske agencije za hemikalije i Uredbom broj 1272/2008 koja se odnosi na klasifikaciju, označavanje i pakovanje supstanci i smješa (CLP). Help-desk odgovara na pitanja zainteresovanih strana i usmjerava ih kako bi lakše i brže došli do potrebnih informacija koje su neophodne za pravilnu primjenu Zakona o hemikalijama i Zakona o biocidnim proizvodima, kao i podzakonskih propisa donijetih na

osnovu njih. Takođe, odgovara i na pitanja koja se odnose na EU propise sa kojima su usklađeni navedeni zakoni.

Iako još uvijek ne postoji „help desk“, u skladu s EU zahtjevima, Odjeljenje za upravljanje hemikalijama u AZŽS je pružalo stručnu pomoć iz oblasti upravljanja hemikalijama, kao i bezbjednog čuvanja i korišćenja hemikalija svim pravnim i fizičkim licima kojima je ona i bila potrebna. S tim u vezi, Odjeljenje za upravljanje hemikalijama održalo je predavanja u:

- ✓ Srednjoj pomorskoj školi - Kotor,
- ✓ Osnovnoj školi „Štampar Makarije“ – Podgorica,
- ✓ Osnovnoj školi „Milan Vukotić“ – Golubovci.



Slika 2. U Golubovcima održan ekološki čas na temu: „Hemikalije u domaćinstvu i njihov uticaj na zdravlje“

Predavanja su obuhvatila štetni uticaj hemikalija i hemijskih preparata na zdravlje ljudi i životnu sredinu, s posebnim osvrtom na hemikalije koje se upotrebljavaju u domaćinstvu. Predavanja će se održavati i tokom 2016. godine.

Jako je bitna činjenica da su predavanja organizovana po školama, kako bi djeca, kao ciljna grupa, naučila kako da smanje rizik od štetnih uticaja hemikalija iz okruženja. Djeca mogu da budu osjetljivija na hemikalije od odraslih iz razloga jer njihov organizam još uvijek nije u potpunosti razvijen. Osim toga, djeca istražuju svoje okruženje probajući i sisajući stvari. Djeca takođe imaju osjetljivu kožu. Oni dišu brže, i jedu i piju više u odnosu na svoju tjelesnu masu, u poređenju s odraslima. Ako su izloženi istoj količini supstance kao i odrasli, oni je mogu unijeti u većoj mjeri. Hemijski proizvodi, kao što su boje, lijepak ili detergent za pranje sudova, moraju da budu označeni znakovima opasnosti, ukoliko se smatraju opasnim. Proizvodi kao što su sapun, kozmetika i kreme za kožu uvijek treba da imaju

spisak sastojaka. Drugi predmeti, kao što su odjeća, igračke i elektronski uređaji, također, mogu da sadrže opasne hemikalije.

Potrebno je ukazati na neophodnost podizanja svijesti građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu. Dominantni razlog za nizak nivo informisanja građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu je nedostatak finansijskih sredstava.

Neophodno je da se poboljšaju i profesionalna znanja proizvođača i distributera hemikalija, koja se odnose na klasifikaciju i označavanje, procjenu rizika i regulatornu toksikologiju³, koja su trenutno na relativno niskom nivou.

7.1. Dozvole

Djelatnost prometa opasnih hemikalija može da obavlja dobavljač samo na osnovu dozvole Agencije. Dozvola se izdaje na zahtjev dobavljača koji stavlja u promet hemikaliju. Dozvola za obavljanje djelatnosti prometa opasnih hemikalija može se izdati dobavljaču koji ima odgovarajući prostor za skladištenje i čuvanje opasnih hemikalija na način kojim se onemogućava dostupnost licima za korišćenje u nedozvoljene svrhe. *U 2015. Agencija je izdala 43 dozvole za obavljanje djelatnosti prometa opasnih hemikalija. U proceduri se nalazi još 16 zahtjeva za dobijanje dozvole za obavljanje djelatnosti prometa hemikalija. U 5 slučajeva su odbijeni zahtjevi, s obzirom da privredni subjekti nijesu ispunjavali neophodne zakonski propisane uslove za skladištenje i mjere za bezbjedno čuvanje, odnosno korišćenje opasnih hemikalija. Od 63 privredna subjekta očekuje se prijavljivanje djelatnosti.*

PIC postupak (postupak davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja⁴) sprovodi se za uvoz, odnosno izvoz hemikalije koja se nalazi na Listi hemikalija za PIC postupak i za hemikalije sa Liste Roterdamske konvencije. PIC postupak se sprovodi na osnovu obavještenja koje Agenciji podnosi izvoznik hemikalije. Agencija vrši provjeru podataka iz obavještenja i nakon izvršene provjere dostavlja obavještenje nadležnom organu zemlje uvoznice radi pribavljanja saglasnosti. Ako nadležni organ zemlje uvoza obavijesti Agenciju da je saglasan sa uvozom, odnosno saglasan sa uvozom pod određenim uslovima, Agencija dostavlja saglasnost izvozniku hemikalije. Agencija je dužna da dostavi odluku u vezi sa uvozom hemikalije sa Liste Roterdamske konvencije Sekretarijatu Roterdamske konvencije. *U izvještajnom periodu, izdato je 15 PIC dozvola.*

Tokom 2015. Agencija je izdala 351 dozvolu za uvoz, 6 tranzitnih, 1 za izvoz, dok je 7 zahtjeva odbijeno, jer se preparati nijesu nalazili na Listi klasifikovanih supstanci.

³Regulatorna toksikologija donosi preporuke (odluke) na osnovu podataka deskriptivne toksikologije o prihvatljivosti rizika uvažavajući vrlo široki spektar činjenica i podataka.

⁴The Prior Informed Consent Regulation (PIC, Regulation (EU) 649/2012)

Zahtjevi su podnošeni najviše za uvoz preparata iz domena kućne hemije, kao i detergenata za pranje proizvodnih linija u mljekarskoj i industriji piva. Čiste hemikalije su uvezili JP Vodovodi (hlor i hipohlorit), kao i laboratorije koje se bave raznim vrstama analitičkih ispitivanja.

Tabela1: Izdate dozvole

NAZIV DOZVOLE	BROJ IZDATIH DOZVOLA
Dozvole za obavljanje djelatnosti	43
PIC dozvole	15
Dozvole za uvoz	351
Dozvole za izvoz	1
Dozvole za tranzit	6
UKUPNO	416

Izvor: Agencija za zaštitu životne sredine

7.2 Inspekcijski nadzor

7.2.1 Odsjek za ekološku inspekciju

Tokom 2015. ekološka inspekcija je izvršila trideset pet (35) inspekcijskih nadzora, shodno Zakonu o hemikalijama i to:

- ✓ 24 redovna inspekcijska nadzora;
- ✓ 2 vanredna inspekcijska nadzora;
- ✓ 9 kontrolna inspekcijska nadzora.

U odnosu na utvrđena činjenična stanja tokom inspekcijskih nadzora, a u cilju otklanjanja utvrđenih nepravilnosti i preduzimanja odgovarajućih mjera donijeto je 16 rješenja i podnesena je jedna krivična prijava.

A.D. „Kips-Polimka“ Berane je privredno društvo nastalo 2008. privatizacijom fabrike za preradu kože „Polimka“. Nakon privatizacije novi privredni subjekat je postao i vlasnik zaostalih hemikalija koje su se koristile u proizvodnom procesu prilikom odmaščivanja, štavljenja i bojenja kože. Popisom koji je obavljen krajem 2012. konstatovano je da se u „atomskom skloništu“ nalazi 38.270 kg raznih hemikalija. Rješenjem ekološke inspekcije od marta 2015. bezbjednosni listovi za većinu hemikalija sa popisne liste su dostavljeni Agenciji za zaštitu životne sredine–Odjeljenju za upravljanje hemikalijama. Takođe, od strane ekološke inspekcije je naloženo da se izvrši propisno označavanje, pakovanje i

skladištenje hemikalija, kao i da se izvrši čišćenje prostora od hemikalija koje su rasute u skladištu, odstranjivanje ambalaže od ostataka hemikalija, kao i ostataka hemikalija u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom.

U novembru 2015. godine protiv AD „Kips-Polimka“ Berane i odgovornih lica podnesena je krivična prijava, jer nijesu postupili po rješenjima ekološke inspekcije. Dana 22. XII 2015. Osnovno državno tužilaštvo Berane odbacilo je krivičnu prijavu ekološke inspekcije, jer nema elementa bića, predmetnih krivičnih dijela, niti drugog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti.

„Fabrika sulfatne celuloze i papira“ Berane puštena je u rad 1964. i radila je, kao cjelina, do 1987, kada je zatvoren celulozni blok sa pogonom elektrolize za proizvodnju hlora, dok je blok za proizvodnju papira nastavio sa radom do 1989. kada je uveden stečaj. Godine 1997. formirano je novo preduzeće Fabrika papira „Beranka“ tako što je „Fabrika sulfatne celuloze i papira“ podijeljena na dva dijela (celulozni i papirni blok). U bloku za proizvodnju papira pokrenuta je proizvodnja sve do avgusta 2003. U dijelu celuloznog bloka, koji je pripao Opštini Berane, organizovani su sljedeći proizvodni sadržaji: betonska galanterija, proizvodnja namještaja, biznis centar, distributivni centar za mlječne proizvode. Sve hemikalije potrebne za analize procesa proizvodnje celuloze i papira su smještene u zgradi laboratorije koja je pripala Fabrici papira „Beranka“ (2004. uveden stečaj i oglašena prodaja). Nakon privatizacije i prodaje firmi „Tigoimpex“ iz Beograda, formirano je novo preduzeće Fabrika papira „Nova Beranka“. Proizvodnja se organizovala, sa povremenim prekidima, do avgusta 2007. Tokom 2009. ekološka inspekcija je izvršila popis hemikalija koje su zaostale iz proizvodnje, a koje su se koristile u papirnoj industriji. Popisane hemikalije, su u originalnoj ambalaži i fizički obezbijeđene, i to:

- ✓ Urepret (sulfonirana urea formaldehidna smola) 1500 kg;
- ✓ Melaklej AKD (sredstva za kaljenje na bazi alkil keten dimera-vodeni rastvor) 6000 kg;
- ✓ Leukofofor (optički izbjeljivač koji u sebi sadrži određenu količinu jedinjenja na bazi arsena) 1000 kg.

Pored hemikalija koje se nalaze u proizvodnom pogonu, hemikalije koje su bile potrebne za analize procesa proizvodnje celuloze i papira smještene su u zgradi laboratorije, koja je 1997. pripala fabrici papira „Beranka“. Prema izvještaju ekološkog inspektora, u maju 2015. izvršen je obilazak kruga fabrike papira „Nova Beranka“ i tom prilikom je konstatovano da se u krugu, na otvorenim površinama, ne nalaze hemikalije. Ekološka inspekcija je u junu 2015. izvršila obilazak laboratorije u koju su smještene hemikalije koje su bile potrebne za analize procesa proizvodnje celuloze i papira, i u prisustvu radnika obezbjeđenja konstatovala da se u prizemlju i podrumu laboratorije, u tri prostorije nalaze određene hemikalije koje su u originalnoj odgovarajućoj ambalaži složene na drvenim

policama. Pakovanja hemikalija su 100-1000gr i riječ je o proanalizum hemikalijama za vršenja određenih laboratorijskih analiza.

Po nalogu ekološke inspekcije od juna 2015. godine, nakon sastanka sa predstavnicima Opštine Berane i fabrike papira „Nova Beranka“, formirana je komisija za popis hemikalija koje se nalaze na prostoru koji zahvata krug bivše Fabrike sulfatne celuloze i papira, sa ciljem utvrđivanja vlasništva nad hemikalijama i preduzimanja mjera za bezbjedno postupanje sa istim. Popisom je utvrđeno sljedeće:

1. Hemikalije bivše Fabrike sulfatne celuloze i papira **koje nijesu** vlasništvo „Nove Beranke“:
 - ✓ Veliko skladište pored Lima - 24.500 l u buradima;
 - ✓ Pogon tapetare - 13.090 l u buradima;
 - ✓ Laboratorija – 423.40 l hemikalija u fabričkoj ambalaži, 593.18 kg hemikalija u originalnim pakovanjima i 600 kg jonoizmjenjivačke smole.
2. Hemikalije **koje su** vlasništvo d.o.o. „Nova Beranka“:
 - ✓ 33.530 kg u pogonu papira i velikom skladištu pored Lima;
 - ✓ 8.200 l u originalnom pakovanju.

U avgustu 2015. ekološka inspekcija je naložila „Novoj Beranki“ da dostavi spisak hemikalija koje su nabavljene nakon pokretanja fabrike za proizvodnju papira, a nijesu utrošene tokom trajanja proizvodnog procesa (od 2004. do 2007. godine).

Takođe, u septembru 2015. godine Opštini Berane, nakon dostavljanja popisne liste sa hemikalijama koje su se koristile u bivšoj Fabrici sulfatne celuloze i papira od strane ekološke inspekcije naloženo je da se preduzmu odgovarajuće mjere u cilju zbrinjavanja predmetnih hemikalija.

Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić (EPCG) nakon redovnog inspekcijkog nadzora, u februaru 2015. naloženo je da se izvrši upis u registar hemikalija kod Agencije za zaštitu životne sredine.

AD Poliex-u iz Berana ekološka inspekcija je u septembru 2015. god naložila da izvrše upis u registar hemikalija i da pribave dozvolu za promet hemikalijama. Poliex je osnovan 1982. godine i specijalizovan je za proizvodnju plastičnih eksploziva. U cilju proširenja proizvodnog asortimana i zadovoljenja potreba tržišta, kroz razvoj usvojena je proizvodnja inicijalnih sredstava za miniranje u rudarstvu (električni detonatori, neelektrični detonatori i detonatorske kapisle), kao i privrednih poluplastičnih eksploziva za posebne namjene u rudarstvu. U Poliex-u se na zalihama nalazi 10.117 kg hemikalija i 367 litara hemikalija.

Rješenja ekološke inspekcije: **Institut za biologiju mora, Vodovod Cetinje, d.o.o. Hemomont, Tosčelik Nikšić** odnosila su se na uspostavljanje evidencije o hemikalijama, koja sadrži podatke o identitetu hemikalija, distributerima, odnosno daljim korisnicima i

količinama hemikalija koje su im isporučene i zbirnim količinama hemikalija koje su predate potrošačima u kalendarskoj godini. Svi navedeni subjekti nadzora postupili su po rješenjima, tj. ušli u postupak vođenja evidencije o hemikalijama.

Tosčelik-u Nikšić, je od strane ekološke inspekcije, u junu 2015. naloženo da izvrši klasifikaciju i popis hemikalija koje su skladištene u namjenskom skladištu za hemikalije. Kako Tosčelik Nikšić proizvodi legirane čelike za mašinsku industriju, neophodno je izvršiti popis hemikalija koje koriste u proizvodnji. Kompanija je postupila po rješenju inspekcije i pripremili su lager listu, tj. dokument u kojem se prikazuje stanje i vrijednost robe koja se nalazi u skladištu i uporedili evidentirano i zatečeno stanje u skladištu. Izvršili su i kontrolu trebovanih hemikalija, odnosno hemikalija koje se koriste u procesima kontrole hemijskog laboratorijuma kontrole kvaliteta i procesa proizvodnje energane. Ekološkoj inspekciji je dostavljeno i Uputstvo za bezbjedan rad sa opasnim hemikalijama sa propisanim postupcima bezbjednog korišćenja hemikalija. Ekološka inspekcija je konstatovala da Tosčelik Nikšić preduzima mjere da se nepotrebne hemikalije dislociraju, na način da se ustupe–poklone nekoj od laboratorija kojoj su iste potrebne, a one koje su nepotrebne predaju ovlašćenom pravnom licu za sakupljanje otpada i na taj način dislociraju iz fabrike.

7.2.2. Odsjek za zdravstveno sanitarnu inspekciju

Tokom 2015. zdravstveno-sanitarna inspekcija izvršila je 213 pregleda pri uvozu hemikalija, u drumskom i pomorskom saobraćaju, u količini od 1.238.118 kg. Pregled ovih hemikalija je vršen od strane sanitarnih inspektora iz razloga jer se iste koriste u proizvodnji i prometu hrane, predmeta opšte upotrebe ili su se nalazile na Spisku supstanci koje se mogu upotrijebiti u proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci za koje je u Kontrolnoj listi za uvoz i izvoz robe Uprave carina naznačeno da je potrebna saglasnost sanitarnog inspektora. Ukupno pregledanoj količini je odobren uvoz i promet. Hemikalije koje su uvezene i stavljene na tržište Crne Gore ispunjavale su zahtjeve iz Zakona o hemikalija. Naime, pregledi pri uvozu vršeni su u smislu kontrole poštovanja:

- ✓ obaveze posjedovanja dozvole za uvoz izdate od strane MZ ili AZŽS;
- ✓ poštovanja uslova navedenih u dozvoli, kao što su, između ostalog, klasifikacija, pakovanje, označavanje hemikalija prije uvoza i stavljanja u promet;
- ✓ obaveza posjedovanja Bezbjednosnog lista, kao i tačnost podataka navedenih u istom;
- ✓ način i uslovi transporta i sl.

Svaku hemikaliju kojoj je dozvoljen uvoz i promet pratio je bezbjednosni list, koji sadrži: podatke o proizvođaču, odnosno uvozniku, podatke o opasnosti hemikalije, osnovne podatke o sastavu hemikalije, mjere bezbjednosti na radu i ostalo.

Sanitarni inspektori su, takođe, vršili preglede sredstava za održavanje čistoće u domaćinstvu u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica („Sl. list SRJ“, br. 53/91) i Pravilnikom o uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti predmeta opšte upotrebe koji se mogu stavljati u promet („Sl. list SFRJ“, br. 26/83, 18/91) i prilikom ovih pregleda nijesu utvrđene nepravilnosti.

U Crnoj Gori je uspostavljen Nacionalni RAPEX sistem (sistem za brzu razmjenu informacija o opasnim neprehrambenim proizvodima) i objavljeno je Uputstvo za funkcionisanje kontaktne tačke (tržišna inspekcija) sistema brze razmjene informacija o opasnim proizvodima. Kontakt tačka tržišne inspekcije dostavlja nedeljna rapex obavještenja EU i po potrebi podatke iz Regionalnih sistema nadzora nad opasnim proizvodima kontakt tačkama svih učesnika u Sprovođenju tržišnog nadzora. Za opasne proizvode koji bi se mogli naći na tržištu Crne Gore vršeni su inspekcijski pregledi kod uvoznika, distributera, maloprodaje, a o istima je obavještavana Uprava carina. U 2015. sanitarni inspektori na tržištu Crne Gore nijesu pronašli opasne proizvode iz nadležnosti koji su objavljeni u Rapex obavještenjima EU i regionalnim obavještenjima. Na tržištu su traženi proizvodi sa hemijskim rizikom: igračke (plastične lutke), hemijski proizvodi (ljepilo) i proizvodi za ličnu zaštitu (rukavice).

U radu Nacionalnog RAPEX sistema o proizvodima koji predstavljaju rizik sačinjava se godišnji izvještaj.

8. Jačanje administrativnih kapaciteta u nadležnim institucijama

S obzirom da aproksimacija u oblasti životne sredine predstavlja prioritet za sve države u procesu proširenja, u cilju jačanja kapaciteta na svim nivoima i efikasnijeg zakonodavnog usklađivanja i implementacije uspostavljen je ECRAN–Environment and Climate Regional Accession Network. Kao dio paketa ECRAN-a uspostavljena je i Radna grupa za hemikalije/IED⁵.

Većina ECRAN država korisnica su na različitom nivou kada je u pitanju prenošenje zakonodavstva EU u oblasti upravljanja hemikalijama i potrebni su dodatni naporu u oblasti primjene. Sljedeći prioriteti su obuhvaćeni ECRAN-om:

- ✓ izgradnja kapaciteta za pravilno planiranje, transpoziciju i implementaciju propisa u oblasti hemikalija/IED;
- ✓ nadzor u oblasti upravljanja hemikalijama;
- ✓ pomoć u pripremi pregovora o pristupanju;
- ✓ razmjena iskustava između država kandidata i potencijalnih kandidata.

⁵IED- Direktiva o industrijskim emisijama.

U navedenom izvještajnom periodu u sklopu ECRAN-a organizovan je godišnji sastanak nacionalnih koordinatora ove radne grupe i 4 regionalne radionice (trodnevni programi) za predstavnike MORT-a, AZŽS, UiP. ECRAN radionice imale su za cilj bolju implementaciju Zakona o hemikalijama i svih podzakonskih akata donesenih na osnovu istog. Neki od primjera naučenih lekcija tokom ECRAN radionica su sljedeći:

1. Tokom posjeta postrojenjima učesnici su imali priliku da provjere klasifikaciju, označavanje i pakovanje hemikalija, način i uslove skladištenja, unutrašnju i spoljašnju ambalažu, da li je na istima naveden broj za hitne zdravstvene intervencije, pakovanje supstanci, taktilna upozorenja, zatvarače koji otežavaju otvaranje od strane djece, itd.
2. Upoznati su sa činjenicom kakav efekat ima klasifikacija hemikalija na: proizvodnju hemijskih proizvoda, profesionalnu upotrebu i stavljanje u promet ovih proizvoda.
3. Upoznati su sa obavezom registracije na EU nivou, kao i načinima na koji su zemlje u regionu prevazišle teškoće prilikom transponovanja REACH Uredbe, naročito u dijelu koji se odnosi na registraciju i autorizaciju supstanci koje izazivaju zabrinutost (SVHC-substances of very high concern)/karcinogene, mutagene, toksične po reprodukciju (CMR-carcinogenic, mutagenic, reprotoxic).
4. Upoznati su sa svim relevantnim informacijama u lancu snabdijevanja hemikalijama, kao i sa obavezom dostavljanja bezbjednosnog lista, organizovane su i praktične vježbe provjere bezbjednosnih listova, tačnije kontrola strukture istog i prolaženje kroz svih 16 poglavlja sa odgovarajućim potpoglavljima.
5. Kako su REACH Uredbom, tačnije Aneksom 16 propisana ograničenja i zabrane određenih hemikalija koje predstavljaju rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu, na radionicama je bilo riječi o istim, tačnije o posljedicama koje određena ograničenja i zabrane mogu imati na promjenu tehnoloških postrojenja ili same tehnologije.
6. Kako je Radna grupa formirana između ostalog i za potrebe uspostavljanja veze između IED Direktive i REACH i CLP Uredbe ukazano je na definiciju IED za opasne supstance ili smješe i kako spriječiti emisije koje su u vezi sa relevantnim opasnim supstancama, kao i zamjenama opasnih supstanci i upotrebi manje opasnih supstanci (Kriterijum za najbolje dostupne tehnike).
7. Učesnicima je prezentirana i Seveso III Direktiva (Seveso akcident 1976. je ubrzao usvajanje zakonodavstva usmjerenog na spriječavanje i kontrolu akcidenata)⁶, tačnije na

⁶ U Sevesu, iz hemijskog postrojenja ICMESA za proizvodnju herbicida i pesticida u atmosferu je oslobođen gust oblak pare koji je sadržao oko 2 kg TCDD-a (2,3,7,8-tetraklorodibenzo-p-dioksina). Nošen vjetrom, dioksin se proširio po cijelom području da bi kasnije kišom bilo zagađeno oko 1800 ha zemljišta. Zbog

koji način primjena odredbi zavisi od količine opasnih supstanci koje se nalaze u postrojenju, a što je zapravo zasnovano na klasifikaciji hemikalija.



Slika 3. ECRAN radionica u Skoplju, septembar 2015.

Predstavnici Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za inspeksijske poslove vodeći se postojećim zakonskim okvirima kojima je u velikoj mjeri transponovano EU zakonodavstvo u navedenoj oblasti, uspostavili su bolju praktičnu primjenu gore navedenog kod subjekata koji podliježu zakonskoj obavezi.

9. Saradnja

9.1 Saradnja sa Evropskom agencijom za hemikalije

Evropska agencija za hemikalije (ECHA) je institucija EU koja se bavi unaprijeđivanjem kvaliteta života kroz obezbjeđivanje bezbjednog upravljanja hemikalijama i podsticanje inovacija. U skladu sa ovim, osnovni propisi kojima se bavi ova institucija odnose se na hemikalije, a naročito na REACH i CLP Uredbe. ECHA obezbjeđuje koordinaciju aktivnosti u vezi sa primjenom ovih propisa radi postizanja konzistentne i dosljedne primjene. Istovremeno, ECHA državama članicama i evropskim institucijama obezbjeđuje odgovarajuće naučne informacije o pitanjima koja se tiču bezbjednosti i različitih društveno-ekonomskih aspekata korišćenja pojedinih hemikalija.

ECHA je započela treći IPA projekat „Pripreme mjere za upravljanje hemikalijama za zemlje kandidate i potencijalne kandidate“ koji će trajati do februara 2018. godine. Cilj

posljedice trovanja liječeno je više od 2.000 ljudi, a više od 80.000 životinja usmrćeno je zbog spriječavanja mogućih štetnih uticaja na ljude.

projekta je jačanje kapaciteta vezano za REACH, CLP, Uredbu o biocidima i PIC postupak. Zemlje učesnice su: Albanija, BiH, Kosovo, Srbija, Turska, Makedonija i Crna Gora.

U okviru navedenog IPA projekta ECHA je organizovala sastanak Foruma za razmjenu informacija (Forum for Exchange of Information on Enforcement) koji je uspostavljen u okviru Uredbe REACH (05. XI 2015. u Helsinkiju, Finska). Forum je nadležan za sljedeće: predlaže, koordinira i evaluira zajedničke inspekcije, koordinira razmjenu inspektora, utvrđuje strategije za sprovođenje i najbolju praksu, razrađuje metode rada i alate za lokalne inspektore i ostalo. Predstavnici na istom nominovani su ispred Uprave za inspekcijske poslove.

9.2 Saradnja sa Evropskom komisijom

Pregovaračka pozicije za Poglavlje 1-Sloboda kretanja robe

Strategiju Crne Gore za primjenu pravne tekovine u oblasti slobode kretanja robe za period 2014-2018 sa petogodišnjim Akcionim planom, Vlada Crne Gore usvojila je 18. X 2014. godine. Strategija predstavlja osnov za usvajanje Akcionog plana za usklađivanje sa članovima 34-36 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije. Upravljanje hemikalijama je obrađeno u dijelu „Zakonodavstvo Starog pristupa“. Predstavnici Ministarstva održivog razvoja i turizma bili su članovi Radne grupe i za izradu Strategije, i za izradu Pregovaračke pozicije za Poglavlje 1.

Predlog Zakona o biocidnim proizvodima

Nacrt Zakona o biocidnim proizvodima je, posle javne rasprave, poslat Evropskoj komisiji na davanje mišljenja. Evropska komisija je dala svoje mišljenje i svi predlozi su prihvaćeni. Npr, dozvole koje su izdate u skladu sa propisima Evropske unije od strane nadležnog organa države članice Evropske unije, Evropske komisije, zemlje evropske ekonomske zajednice i Švajcarske, moći će da se priznaju i važe u Crnoj Gori.

Evropska komisija je ocijenila da Predlog zakona o biocidnim proizvodima predstavlja jako dobru osnovu za dalje prenošenje pravne tekovine u ovoj oblasti. Naime, nakon donošenja Zakona o biocidnim proizvodima donijeće se i podzakonski propisi potrebni za njegovu implementaciju.

Nacionalna strategija aproksimacije u oblasti životne sredine

Nacionalna strategija aproksimacije u oblasti životne sredine (NEAS) sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije u periodu 2016—2020, u Crnoj Gori se donosi u cilju

ispunjavanja početnog mjerila koji je Evropska komisija postavila Crnoj Gori kao uslov za formalno otvaranje pregovora u Poglavlju 27. NEAS obuhvata različite aspekte deset podsektora životne sredine, koji čine Acquis EU o životnoj sredini. Za svaki podsektor izvršene su analize svih relevantnih pravnih, institucionalnih, ekonomskih i finansijskih pitanja, identifikovane neusklađenosti i definisane, po prioritetima, kratkoročne, srednjoročne i dugoročne mjere. Upravljanje hemikalijama je jedan od podsektora.

9.3 Saradnja sa Privrednom komorom Crne Gore

Privredna komora Crne Gore ima za cilj zastupanje interesa privrede pred Vladom i drugim državnim organima. Takođe, ova institucija pruža podršku domaćim i stranim kompanijama kroz usluge institucijama, posredovanje, savjetovanje i poslovno informisanje i vrši poslovno obrazovanje u cilju unaprijeđenja znanja i vještina zaposlenih, podizanja kapaciteta i jačanja konkurentnosti privrede u procesu pristupanja EU.

U skladu sa navedenim, Ministarstvo održivog razvoja i turizma ostvarilo je aktivnu saradnju sa Privrednom komorom. Predlog Zakona o biocidnim proizvodima razmotrio je i Odbor za energetske efikasnost i zaštitu životne sredine Privredne komore Crne Gore na sjednici održanoj 6. XI 2015. godine. Organizovane su i radionice u saradnji sa Privrednom komorom, sa ciljem da se privredni subjekti informišu o svojim ulogama i obavezama u skladu sa Zakonom o hemikalijama i podzakonskim aktima donesenim na osnovu navedenog zakona.



Slika 3. Prezentacija Predloga Zakona o biocidnim proizvodima na Odboru za energetske efikasnost i zaštitu životne sredine Privredne komore Crne Gore

10. Projekti

10.1 Projekat „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“

Donator: GEF- Globalni fond za životnu sredinu

Budžet: \$3.600.000

Vremenski period: jun 2015-decembar 2020.

Polihlorovani bifenili (PCB) su smješa organskih jedinjenja proizvedenih hlorovanjem bifenilnih molekula. PCB se odlikuju otpornošću na vatru, malom električnom provodljivošću, visokom otpornošću na temperaturu, visokim stepenom hemijske stabilnosti i otpornošću na hemijske oksidanse i druge hemikalije. PCB su nerastvorni u vodi, ali se lako rastvaraju u mastima, ugljovodonicima i drugim organskim jedinjenjima. Zbog veoma velike rasprostranjenosti PCB-a u transformatorskim stanicama, došlo je i do njihovog širenja u životnu sredinu, naročito zbog neodgovarajućeg rukovanja, u akcidentima ili zbog curenja iz industrijskih objekata.

Projekat „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“ ima za cilj da riješi problem PCB otpada u Crnoj Gori, u skladu sa rokovima datim u nacionalnoj legislativi i Stokholmskoj konvenciji. U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom („Sl. list CG“, br.64/11) i Nacionalnim Planom implementacije Stokholmske konvencije za period 2014-2021, neophodno je stvoriti uslove za uništavanje ili dekontaminaciju određene količine tečnih PCB-ija korišćenih u opremi i drugih tečnosti čija je koncentracija PCB-ija veća od 0,005%, kao i upravljanje PCB-ijem, izbacivanje iz upotrebe opreme koja sadrži PCB za opremu koja je iznad 5dm³, skladištenje i zbrinjavanje, do 2020. godine.

Jedan dio finansijskih sredstva je obezbijeđen iz GEF-a, a drugi dio iz kofinansiranja. Projekat bi trebalo da rezultira u sljedećem: jačanje kapaciteta za upravljanje PCB kontaminiranom opremom i otpadom, kao i uspostavljanje inventara PCB-ija i odlaganje najmanje 900t PCB kontaminirane opreme. Još prilikom pripreme projekta MORT je uspostavio saradnju sa privatnim sektorom (EPCG, Brodogradilište Bijela i sl.).

U junu 2015. godine odobren je koncept projekta, kao i sredstva u iznosu od \$100.000 za pripremu projektnog dokumenta.

10.2 Projekat „Pripreme za ratifikovanje i implementaciju Minamata Konvencije o živi-inicijalna procjena za Crnu Goru“

Donator: GEF

Budžet: \$200.000

Vremenski period: 2 godine (2015-2017.)

Živa (Hg) je prirodni element. Zbog svojih jedinstvenih svojstava (sjajan metal koji je tečan na sobnoj temperaturi), živa se koristi na različite načine. Živa se koristi u industrijskim procesima (npr. hlor-alkalni postupak, industrija plastike, itd.) i u proizvodima (termometri, zubni amalgami, baterije, sijalice, itd.). Takođe, ispušta se prilikom spaljivanja fosilnih goriva, naročito u termo-elektranama na ugalj.

Generalno, Minamata konvencija o živi ima za cilj da smanji snabdijevanje i trgovinu živom, i fazno isključi ili smanji upotrebu određenih proizvoda i procesa gdje se koristi živa, kao i uspostavi kontrolu emisija žive i njenog ispuštanja. Mnogi od članova Konvencije predstavljaju mješavinu obaveznih i dobrovoljnih mjera. Međutim, neki članovi su potpuno dobrovoljni uključujući članove o kontaminiranim područjima (član 12), zdravstvenim aspektima (član 16), istraživanju, razvoju i monitoringu (član 19), kao i Planu implementacije (član 20).

Cilj projekta „Pripreme za ratifikovanje i implementaciju Minamata Konvencije o živi- inicijalna procjena za Crnu Goru“ je da se preduzme inicijalna procjena količina žive kako bi se omogućilo Vladi Crne Gore određivanje nacionalnih zahtjeva i potreba za ratifikacijom Minamata konvencije, kao i da se uspostave osnovi za buduću primjenu Konvencije. Projekat ima 2 komponente: kreiranje povoljnog okruženja za donošenje odluka o ratifikaciji Minamata konvencije i izradu Nacionalnog profila. Nakon realizacije projekta pristupiće se potvrđivanju Minamata konvencije o živi.

Crna Gora je od novembra 2014. potpisnica Minamata Konvencije o živi, a ratifikacija je planirana za kraj 2017, odnosno početak 2018. godine.

11. Realizacija aktivnosti iz Akcionog plana

Rb.	Opis mjere	Rok	Nosilac	Status realizacije
1.	Jačanje administrativnih kapaciteta ⁷	Kontinuirano 2015-2018	MORT, UIP, AZŽS	Nije realizovano
2.	Nastaviti s implementacijom donesenih propisa, kao i dalje usklađivanje s propisima EU	Kontinuirano 2015-2018	MORT, UIP, AZŽS	Realizovano
3.	Obezbijediti da hemikalije budu stavljene na tržište u skladu sa Zakonom o hemikalijama	Kontinuirano 2015-2018	AZŽS, UIP	Djelimično realizovano
4.	Redovno ažurirati Liste klasifikovanih supstanci u skladu s izmjenama i dopunama propisa u EU	Kontinuirano 2015-2018	MORT	Nije realizovano

⁷Zapošljavanje

5.	Izrada godišnjeg izvještaja o količinama hemikalija koje su uvezene, izvezene i stavljene u promet radi praćenja njihovog uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu	Kontinuirano 2015-2018	AZŽS	Nije realizovano
6.	Redovno ažurirati Liste hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu	Kontinuirano 2015-2018	MORT	Realizovano
7.	Nastaviti aktivnosti na registraciji pravnih lica koja se bave proizvodnjom, prometom i upotrebom hemikalija	Kontinuirano 2015-2018	AZŽS	Realizovano
8.	Uspostaviti Nacionalni help desk	Kontinuirano 2015-2018	MORT, AZŽS	Nije realizovano ⁸
9.	Unaprijediti međuresornu saradnju u oblasti bezbjednog upravljanja hemikalijama	Kontinuirano 2015-2018	MORT, MZ, MPRR, MUP, UIP i ostale institucije	Djelimično realizovano
10.	Podizanje svijesti građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu	Kontinuirano 2015-2018	IJZ, AZŽS	Djelimično realizovano ⁹
11.	Ostvariti kontakt s evropskim i međunarodnim organizacijama i agencijama u oblasti upravljanja hemikalija	Kontinuirano 2015-2018	MORT, AZŽS	Realizovano
12.	Donošenje Zakona o biocidnim proizvodima	2015	MORT	Realizovano ¹⁰
13.	Donošenje podzakonskih akata na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima	2015-2016	MORT, MZ	Nije realizovano ¹¹
14.	Ojačati administrativne i stručne sposobnosti kadrova za vršenje poslova evaluacije i ocjene tehničkih dosijea za	Kontinuirano 2015-2018	AZŽS	Nije realizovano

⁸ Nije uspostavljen Help desk u skladu sa zahtjevima REACH Uredbe, ali Agencije za zaštitu životne sredine daje informacije i pruža pomoć svim zainteresovanim stranama.

⁹ Realizovano od strane IJZ.

¹⁰ Vlada Crne Gore je utvrdila Predlog zakona o biocidnim proizvodima u septembru 2015, i isti je dobio podršku skupštinskih odbora, te se čeka usvajanje na plenarnoj sjednici Skupštine.

¹¹ Donijeće se tokom 2016. godine, jer obaveza nije dospjela za realizaciju (Zakon o biocidnim proizvodima još nije donesen).

	hemikalije i proizvode			
15.	Uspostaviti sistem redovnog praćenja i izvještavanja o zdravstvenoj ispravnosti predmeta opšte upotrebe ¹² , naročito u vezi sa pitanjima hemijske bezbjednosti	Kontinuirano 2015-2018	UIP	Realizovano
16.	Uspostavljeni nacionalni sistem za brzu razmjenu informacija o opasnim proizvodima (neprehrambeni) uključiti u međunarodni RAPEX sistem brzog obavještavanja, kada se za to steknu uslovi	Kontinuirano 2015-2018	UIP	Realizovano
17.	Spriječiti proizvodnju i promet hemikalija koje nisu klasifikovane, registrovane, propisno upakovane i označene i koje nemaju odgovarajuću prateću dokumentaciju	Kontinuirano 2015-2018	UIP	Djelimično realizovano
18.	Obezbijediti da subjekti koji obavljaju djelatnost sa hemikalijama vode propisane evidencije i dostavljaju odgovarajuće izvještaje	Kontinuirano 2015-2018	UIP	Djelimično realizovano
19.	Obezbijediti da sva lica koja rukuju hemikalijama prolaze propisane edukacije i obavljaju obavezne zdravstvene preglede u skladu sa procjenom rizika na radnom mjestu	Kontinuirano 2015-2018	MRiSS	Djelimično realizovano
20.	Donošenje podzakonskih akata na osnovu Zakona o zaštiti bilja	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR/FU	Realizovano
21.	Ažuriranje Liste donijete na osnovu Zakona o zaštiti bilja	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR/FU	Realizovano
22.	Ojačati kadrovsku strukturukoja radi na poslovima u oblasti sredstava za zaštitu bilja i mineralnih đubriva u Ministarstvupoljoprivrede i	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR	Djelimično realizovano

¹²Za predmete opšte upotrebe nadležna je sanitarna inspekcija.

	ruralnog razvoja, s obzirom na povećan obim poslova na evaluaciji i ocjeni dokumentacije pri njihovoj registraciji			
23.	Ojačati administrativne i stručne sposobnosti kadrova za vršenje poslova evaluacije i ocjene dosijea za sredstva za zaštitu bilja	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR	Realizovano
24.	Podizanje svijesti o opasnostima po zdravlje ljudi, opasnostima po zdravlje zaposlenih na poslovima proizvodnje i upotrebe, opasnostima po ne ciljne organizme, te opasnostima po životnu sredinu od sredstava za zaštitu bilja	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR	Realizovano
25.	Zakonom o hrani i odgovarajućim podzakonskim aktima, ojačati upravljanje hemijskom bezbjednošću za područje vezano za hranu	Kontinuirano 2015-2018	MPiRR	Djelimično realizovano
26.	Sprovoditi monitoring akcidentnog zagađenja, imisije, ali i emisije	Kontinuirano 2015-2018	AZŽS	Nije realizovano¹³
27.	Podizanje svijesti kroz obaveznu edukaciju o opasnostima po zdravlje ljudi, te opasnostima po životnu sredinu, a u vezi sa skladištenjem i korišćenjem opasnih hemikalija u oblasti elektroenergetike, rudarstva i industrije	Kontinuirano 2015-2018	ME	Nije realizovano
28.	Donijeti podzakonska akta koja će regulisati posebne mjere zaštite i zdravlja na radu sa opasnim hemikalijama u skladu sa Zakonom o zaštiti i zdravlju na radu	2015-2016	MRiSS	Nije realizovano¹⁴
29.	Podići stepen odgovornosti pravnih subjekata za obezbjeđenje infrastrukture	Kontinuirano 2015-2018	MRiSS, UIP	Djelimično realizovano

¹³ Nije bilo potrebe, jer nije bilo akcidentnog zagađenja.

¹⁴ Planirano je tokom 2016.

	kvaliteta opreme i zaštitne odjeće u skladu sa propisanim standardima			
30.	Ostvariti koordinaciju rada, i aktivnu komunikaciju u zaštiti i spasavanju u vanrednim situacijama i akcidentima izazvanim hemijskim rizicima, svih institucija od nivoa države do lokalnog nivoa	Kontinuirano 2015-2018	MUP	Realizovano